

Pivovary v bývalém kartuziánském klášteře a velkostatku v Králově Poli

Petr Holub, David Merta, Jaroslav Sadílek

Areál někdejšího hospodářského dvora v Králově Poli organicky navazuje na komplex někdejšího kartuziánského klášteřa, od něhož je oddělen průjezdnou komunikací ulice Božetěchovy. V posledních staletích před zrušením klášteřa a řádu kartuziánů představoval hlavní ekonomické zázemí klášterní komunity se stáji, sýpkami, sladovnou a správní budovou – zámečkem. Po zrušení klášteřa byl od něho oddělen a vyvíjel se již izolovaně. Teprve snahy v posledních dnech o využití objektu brněnským VUT, spravujícího v současnosti ve větší míře i areál klášteřa, umožňuje opětovně obě složky spojit.

Příspěvek vychází ze stavebně–historického průzkumu zpracovaného pro potřeby projektové dokumentace stavby areálu VUT a terénní dokumentace záchranného archeologického výzkumu prováděného v rámci téhož projektu.¹

Historie bývalého hospodářského dvora proti kartuziánskému klášteru v Brně – Králově Poli je téměř po celou dobu své existence pevně svázána s dějinami klášteřa. Tento svazek byl narušen až zrušením klášteřa za reforem císaře Josefa II. v poslední čtvrtině 18. století, kdy se dvůr stal sídlem nově vytvořeného velkostatku. Podrobnější dějiny dvora, ať již v období, kdy náležel klášteru, nebo z doby pozdější, za velkostatku, se z hlediska historické pramenné základny však dají rekonstruovat jen s velikými obtížemi. Do dnešních dnů se totiž mimo malých zlomků nedochoval klášterní archiv. Ty se však o hospodářský vývoj komunity téměř nezmiňují. Archiv pozdějšího velkostatku je sice v nepříliš velkém rozsahu uložen v depozitářích archivu města Brna, je však dodnes nezpracován a stav písemností tak neumožňuje jejich studium. Rovněž další archivní fondy, které by mohly poskytnout potřebné informace ke stavebnímu vývoji a účelu jednotlivých budov hospodářského dvora, nejsou v současnosti dostupné, a tak se můžeme, až na velice skromné výjimky, spolehnout pouze na publikované údaje. I těch však není mnoho. Vesměs se zaměřují na dějiny klášteřa, období po jeho zámku téměř nesledují a vzhledem k době svého vzniku nejpozději do poloviny 20. století nezachycují ani období posledního půlstoletí dějin dvora. Historii dvora tak je možno rekonstruovat pouze ze základní historie klášteřa, a to pouze na základě publikovaných zmínek, jen místy upřesněných archivními zdroji.

Více konkrétních informací přinesl až zmiňovaný záchranný archeologický výzkum společnosti Archaia Brno o.p.s. Podařilo se zachytit konstrukce dřevěných, respektive dřevohliněných staveb jež můžeme připočíst nejstaršímu hospodářskému dvoru klášteřa, což dokládá k nim se vztahující keramický materiál datovaný do druhé poloviny 14. století. Následuje mladší zděná fáze, pravděpodobně z konce století téhož, která byla dále rozšiřována jižním směrem v renesanci. K samotnému pivovaru pak můžeme vztáhnout dvě studny nacházející se při východní stěně bývalé sladovny ve dvoře velkostatku.

Vznik středověkého osídlení v místech pozdějšího klášterního hospodářského dvora udávají dostupné písemné prameny nejpozději před polovinou 13. století, kdy je zde doložena osada nesoucí již dnešní název. Údajně roku 1240 založil brněnský měšťan Ulrich Niger (Oldřich Schwarz) v Brně klášter augustiniánek a daroval mu kromě jiných pozemků a nemovitostí také svobodný dvůr v Králově Poli.² V osadě bylo tehdy několik dvorců, z nichž dva náležely královské komoře a jeden zmíněnému Schwarzovi. Václav I. věnoval část pozemků a krčmu v Králově Poli maltézské komendě při kapli sv. Václava na Starém Brně. Po přifaření obce k starobrněnskému kostelu sv. Václava vystavěli maltézští rytíři někdy kolem roku 1263 na návsi kapli sv. Víta.

První spolehlivou a přímou zmínku o markraběcím sídle v Králově Poli poskytuje až zakládací listina zdejšího kartuziánského klášteřa, sepsaná 13. srpna roku 1375 v Brně. Listina zachycuje objekt pod latinským termínem „habitatione“, který lze tedy spíše než tvrz, jak bývá často uváděno, přeložit

¹ J. Sadílek – D. Merta, Brno – Královo Pole, Božetěchova 1–3, hospodářský dvůr bývalého kartuziánského klášteřa. Brno 2003. ZAV je ve fázi zpracování, v textu jsou zmiňovány předběžné výsledky a interpretace.

² L. Sulitková, Několik poznámek k dějinám Brna ve 13. století (K původu brněnského patriciátu). Brno v minulosti a dnes 13, 1995, s. 51.

jako obydlí, dům. V téže listině se jmenuje ještě další „habitacione“, držené Ditlinem Mořicovým a Ortlinem z Loukovic.³ Markraběcí „habitacione“ se v listině vyskytuje ve výčtu darovaných statků na prvním, značně izolovaném místě, a to v souvislosti s určením polohy pro nový klášter. Markrabě zde dává kartuziánům na stavbu kláštera areál svého sídla, další dary již nesouvisely se stavbou, ale tvořily základ pozemkového majetku klášterní komunity.⁴

Výstavba nového kláštera v Králově Poli započala zřejmě vzápětí po jeho založení. Areál bývalého markraběcího sídla byl přitom budovami nového konventu pohlcen. Alespoň dosavadní účel obydlí zřejmě zcela zanikl, přestože se předpokládá, že zde krátce před svojí smrtí roku 1405 pobýval i moravský markrabě Prokop a 24. září toho roku zde také zemřel.⁵

Případné přetrvávání sídla Markraběte Jana Jindřicha v areálu kartuziánského kláštera by se tak muselo nutně projevit v jeho celkové dispozici a vzhledem k dochování značného množství středověkých konstrukcí v jeho hmotě a v podstatě i celkové středověké dispozice. Rozsah klášterního areálu po jeho dostavbě je znám z listiny z roku 1397, kdy byl úředně stanoven rozsah nového kláštera. Jeho areál sahal na jedné straně po řeku (Ponávku), na straně protější byl vymezen příkopy; z jedné boční strany jej vymezovala zahradní zeď, plot a cely a z druhé uzavřená studna. Takto vytyčený rozsah měl být nakonec faxován následně stavěnou zdí. Autor dějin kartuziánského kláštera K. Žák se sice toto určení pokusil upřesnit podle jednotlivých světových stran, avšak se značnými chybami, originální listina toto určení však neobsahuje.⁶ Není zde však jediné zmínky o hospodářském dvoře. Takto vytyčený rozsah kláštera koresponduje s běžným rozsahem středověkých kartuziánských klášterů ve střední Evropě.

Existenci hospodářského zázemí dochovaný listinný materiál z fondu bývalého kláštera kartuziánů pro celé období středověku nedokládá. Není zmíněno ani v prvním století raného novověku. Klášter po toto období procházel postupně obdobím změn, prožíval různé hospodářské krize a vzestupy. Jeden z těchto hmotných vzestupů nastal také těsně po jinak značně krizovém období po bitvě na Bílé hoře v roce 1620. Klášter, v minulém období značně poškozen, se domohl značného odškodnění a rozšířil dosavadní hospodářský potenciál o nový klášterní pivovar, založený v roce 1623 při klášteře. Jeho budovy, komponované na dvoukřídlém půdorysu, navázaly na zmíněné středověké uliční křídlo dnešní fakulty. Povolání výstavby pivovaru sice vyvolalo ze strany města řadu sporů, zejména pro narušení mílového práva a práva várečného. Tyto spory však skončily ve prospěch kartuziánů. Následující stavební etapy, realizované již v raně barokním duchu, navázaly na budovy pivovaru a dotvořily jižní část zvětšujícího se klášterního areálu do obdélné čtyřkřídlé uzavřené podoby.⁷

Výsledky této stavební aktivity upřesňuje dochované vyobrazení areálu kláštera, sice nedatované, ale na základě zachyceného vzhledu je můžeme přiřadit do 80. let 17. století.⁸ Dříve bylo známo ještě další vyobrazení kláštera, velmi podobné předchozímu, zachycující však některé budovy ještě před raně barokní úpravou.⁹ Tento pramen zachycuje čelní křídlo dnešní fakulty ještě rozšířené o krátký čelní rizalit v podobě křídélka, umístěný přibližně vlevo od současného vjezdu s barokní portálem. Tento obraz zmiňuje rovněž, spolu s jiným, pocházejícím údajně z 15. století, také J. Kuthan.¹⁰

Staletá existence kartuziánského kláštera v Králově Poli byla ukončena reformami císaře Josefa II. v roce 1784, kdy byl, stejně jako mnohé jiné, zrušen. Ještě před tím však realizovali kartuziáni rozsáhlé opravy a přestavby klášterních budov. Ty řídil poslední královopolský opat Anastasius Gottfried od roku 1765, trvaly podle datace na některých celách do let 1774 a 1780. Do tohoto

³ Za pozůstatek této stavby lze hypoteticky označit relikt kamenného domu, respektive jeho sklepa, který byl odkryt při jmenovaném ZAV. Stavba se nacházela přímo proti západnímu průčelí klášterního kostela Nejsvětější Trojice. Sklep byl vystavěn někdy kolem poloviny 14. století, zanikl přibližně o 100 let později.

⁴ CDM X, s. 268–271 č. 258. MZA Brno, E 6 – benediktini Rajhrad, listiny, sign. Dg 1, inv. č. 408.

⁵ J. Mezník, Lucemburská Morava. Praha 1999, s. 284. V. Štěpán, Moravský markrabě Jošt. Brno 2002, s. 595.

⁶ K. Žák, Dějiny kartuziánského kláštera v Králově Poli u Brna. Žďár na Moravě 1929, s. 32. MZA Brno, E 6 – benediktini Rajhrad, listiny, sign. Dg 8, inv. č. 415.

⁷ K. Žák, Dějiny kartuziánského kláštera, s. 72–75. MZA Brno, G 140 – rodinný archiv Ditrichštejnů, kart. 105, inv. č. 317, sign. 158/b; kart. 142, inv. č. 427, sign. 212/f.

⁸ Jeho autorem je Martin Aretio (Aretius) a obraz je v současnosti uložen ve sbírkách Muzea města Brna.

⁹ Jde o rytinu J. J. Wegelina, jejíž umístění dnes mi nebylo známo. Zmiňuje je s určitou přesností pouze J. Bukovský, avšak bez určení zdroje.

¹⁰ J. Bukovský, Královopolský kartouz. Brno 1994, s. 32, pozn. 74. J. Kuthan, Historie kartuziánského kláštera v Král. Poli. Brno 1936, s. 29–31, pozn. 3.

rozmezí spadá také datace krovů budovy zámku a patrové budovy bývalé sladovny v západním křídle, která byla dendrochronologicky určena do let 1772 a 1774.¹¹

Krátce před zánikem kláštera byl sepsán seznam budov, náležejících královopolským kartuziánům. V Králově Poli se kromě kláštera uvádí ještě tzv. horní hostinec, zřejmě pozdější Semilasso a vrchnostenské budovy v jihozápadní části Mojžírova náměstí. Dvůr jako samostatná jednotka není uváděn, zřejmě tvořil těsnou vazbu s klášteřem.¹²

Ihned po zrušení kláštera bylo provedeno jeho komplexní zaměření, tvořící podklad pro jeho projektovanou přestavbu na ústav pro sirotky. Autorem projektu byl V. J. Stoschek. Na plánech jsou označeny jednotlivé prostory podle svého dosavadního účelu, v uličním barokním křídle proti hospodářskému dvoru byl dosud umístěn pivovar, v jeho severnější gotické části pak obytné pokoje, v patře nad tím pak skladiště a sýpky.¹³

Po zániku kláštera přebírá jeho majetky do správy náboženský fond. Ten jeho budovy pouze udržoval, žádné větší stavební zásahy však nebyly realizovány. Zámek ve dvoře proti klášteru se stal sídlem vrchnostenského úřadu, byla zde umístěna kancelář a byt správce statku.¹⁴

Přes vypracování projektu na přestavbu kláštera na sirotčinec byly jeho budovy již v září 1784 určeny na kasárny. V roce 1786 je převzal Laudonův dělostřelecký pluk. V poslední čtvrtině 19. století je pak užívala vojenská kadetní škola pro myslivce, později dělostřelectvo a zásobovací útvary. Areál bývalého klášterního hospodářského dvora naproti byl již po zrušení kartouzy oddělen a jeho další historický vývoj probíhal samostatně.¹⁵

Státní správa bývalého klášterního pozemkového majetku, realizovaná prostřednictvím náboženského fondu, jehož součástí byl i objekt dvora, trvala až do roku 1826. Tehdy koupil nově utvořené královopolské panství statkář Josef Schindler z Raczicburgu, bývalý panský inspektor. Dosavadní správní budova v jižním křídle dvora se stala obydlením nové vrchnosti.

Základní podobu dvora před jeho prodejem soukromému majiteli dokládá indikační skica stabilního katastru Králova Pole z roku 1826. Ta jej zachycuje v podstatě již v dnešní podobě. Mezi budovou zámku a západním křídlem byla vetknuta další užší stavba, zastavěno bylo rovněž křídlo severní, a to v plném rozsahu. Plocha nádvoří byla dosud prázdná, vnější průčelí východního a severního křídla lemovala řada stromů. Při vnějším západním průčelí dlouhého západního křídla se nalézala zatravněná plocha. Malá zahrada navazovala na jižní průčelí zámku, a to přibližně v dosavadním rozsahu.¹⁶

Josef Schindler zemřel již v roce 1831. V souvislosti s vyřizováním jeho pozůstalosti byl vypracován stručný popis nemovitostí, příslušejících k velkostatku.¹⁷ Ten zachycuje areál hospodářského dvora, pak následuje podrobný popis jednotlivých budov panství. Z areálu dvora bylo vybráno pouze vyhodnocení sýpky se sladovnou:

„Pivovar č. 15d v Králově Poli

Leží ve velkém zámeckém dvoře, jižně se nachází malý zámecký dvůr, severně výčep a obytný dům lokálu. Celá délka pivovaru je 58 ½ sáhů, skládá se ze tří dílů, kde střední, 12 ½ sáhů dlouhý, je 2 patra vysoký. Proti tomu stojí oddíl 23 sáhů dlouhý, přízemní.

Severní přízemní budova obsahuje při 2 patra vysokém traktu malou klenutou předsíň, kterou probíhá průchod ze zámeckého dvora do pivovarského dvora. Dále se zde nalézá komora. Ta je dlouhá 21 sáhů a široká 6 ½ sáhů, obsahuje dvojité zaklenutí na vyzděných pilířích, je opatřena cihelnou dlažbou.

Na pravé dlouhé straně komory je pod dvorním traktem zaklenutý sklep 20 sáhů dlouhý a 3 sáhy široký, který ve své střední části s komorou souvisí. Má cihelnou dlažbu a užívá se jako skladiště.

Nad komorou je napůl uzavřené oddělení se slaměným stropem, pak z spojených trámů, rozdělený

¹¹ J. Bukovský, Stavebně historický výzkum bývalého kartuziánského kláštera v Brně, s. 6. J. Bukovský, Královopolský kartouz, s. 9, 22. P. Kříž, M. Rybníček, Závěrečná zpráva dendrochronologické analýzy – Božetěchova 1/3. Brno 2003.

¹² MZA Brno, B 2 – gubernium – církevní oddělení, sign. F 2/12.

¹³ MZA Brno, D 22 – sbírka map a plánů, inv. č. 320, sign. 411.

¹⁴ R. Keprt, Objekty zámeckého charakteru na území města Brna, s. 12.

¹⁵ J. Bukovský, Královopolský kartouz, s. 10.

¹⁶ MZA Brno, D 9 – indikační skicy, kart. 268, sign. 1113.

¹⁷ MZA Brno, C 14 – odhady moravských panství, inv. č. 192.

do dvou oddílů sýpky. Krov je s pálenou krytinou.

Na levé straně chodby se nalézá vstup do strojovny a kotelny, proti zámeckému dvoru umístěné, kde se nalézá parní stroj o dvou koňských silách, vedle je parní kotel a vysoký komín.

Za strojovnou leží proti pivovarskému dvoru velká klenutá komora, obsahující železný šrotovací stroj. Nad tím je 2 patra vysoká budova, která dále ještě obsahuje klenutou komoru a klenutý pokoj. Za schodištěm tohoto traktu budovy leží za pokojem sušárna sladu, rozdělená do 3 etáží, v dolní etáži jsou umístěny železné větráky. Nahoře vedle sušárny se nalézá „Localitacten“ se dvěma etážemi, dále půdní prostor, přístupný dřevěným schodištěm, který se užívá jako sýpka. Půdní prostor zakrývá krov s pálenou krytinou.“

Pivovar velkostatku, umístěný v západním křídle dvora a vystavěný zde v souvislosti se zánikem staršího klášterního pivovaru v jižní části areálu kláštera, byl v roce 1873 zrušen a přeměněn na sladovnu, která byla vzápětí pronajata brněnskému pivovaru „Moravia“.¹⁸

V roce 1874 byla vyhotovena nová verze indikační skici, proti původnímu stavu aktualizovaná, a provedená již na podkladě výsledné mapy stabilního katastru. Budovy dvora se oproti staršímu stavu z roku 1826 v podstatě nezměnily. Další inovace katastrální mapy Králova Pole proběhla v roce 1904.¹⁹

Ve 20. letech 20. století proběhla na královopolském velkostatku pozemková reforma. Ta ovšem do osudu dvora se zámečkem nezasáhla, jeho areál byl propuštěn ze záboru a nadále zůstal v držení dosavadních majitelů knížat Schönburg–Hartenstein. Pro jejich německou příslušnost jim byl na základě Benešových dekretů v roce 1945 konfiskován veškerý majetek. Uvolněné budovy dvora připadly státu a ten je posléze propůjčil do užívání Vysoké škole zemědělské v Brně.²⁰ V závěru 80. let 20. století škola objekty dvora přestala využívat a jejich dosavadní vlastník – městská část Královo Pole – je po roce 1990 pronajala drobným uživatelům na kanceláře (v zámečku), dílny a sklady (západní křídlo) a obchodní prostory (východní křídlo při ulici). Toto využití trvalo až do počátku současné adaptace celého areálu pro potřeby Vysokého učení technického v Brně.

Ke stavebním dějinám areálu dvora v průběhu posledních padesáti let se nedochovaly, či nejsou přístupny žádné materiály. Stavební úřad na úřadu městské části Královo Pole uchovává pouze spisy od poloviny 80. let, a ty obsahují pouze kolaudační zprávy a dílčí adaptace, zaměřené zejména na prostory východního křídla při ulici. Materiály stavebního úřadu před 80. lety byly již uloženy do archivu města Brna, kde, stejně jako i ostatní předmětné fondy, čekají na své zpracování.

Stavební vývoj objektu pivovaru v kontextu okolní zástavby

Stavební vývoj objektu bývalého hospodářského dvora v Brně – Králově Poli je možno analyzovat zejména pouze na základě architektonických prvků a konstrukcí obou zkoumaných budov. Prameny písemné pro svoji značnou torzovitost poskytují pouze základní oporu pro přesnější zařazení jednotlivých slohových znaků, detailnější zhodnocení stavebního vývoje tak zůstává úkolem do budoucna až po zpřístupnění archivních materiálů bývalého královopolského velkostatku.

Původ a možné počátky dvora před klášterem byly již zhodnoceny v historickém přehledu. Zde byla nastíněna fakta, svědčící pro možný vznik dvora z původního markraběcího sídla. Zjištěné znaky hovoří značně přesvědčivě pro polohu původního dvora v místech nynější ulice Božetěchovy, značně neorganicky navázaného svým nárožím na objekty vlastního kartuziánského kláštera. Tento nejstarší dvůr, vymykající se svojí polohou a účelem z dosud známé koncepce středověkých kartuziánských klášterů, byl na západě lemován důležitou obchodní komunikací, tzv. královskou cestou, probíhající podél západní řady usedlostí někdejší vesnice Královo Pole, či Nové vsi.

Tento úsek východního křídla je také jako jediný zobrazen na nejstarší známé, respektive dostupné veduté klášterního komplexu z 80. let 17. století. Zda již tehdy došlo k rozšíření dosavadního hospodářského dvora do výsledného rozsahu, doloženého ponejprv až mapou stabilního katastru z roku 1826, není jasné. Nejstarším datovatelným prvkem budov západního křídla jsou dvoulodní klenuté prostory v přízemí sýpky, opatřené trojúhelnými výsečemi, nesenými hranolovými pilíři. Výstavbu těchto konstrukcí, v pozdějším období výrazně pozměněných a zřejmě

¹⁸ F. Fürst, Královo Pole. Jeho historie, vývoj a rozvoj. Brno 1933, s. 13. A. Prachař, F. Tálský, J. Noháček, Královo Pole, s. 54, 56.

¹⁹ MZA Brno, D 9 – indikační skicy, kart. 268, sign. 1113.

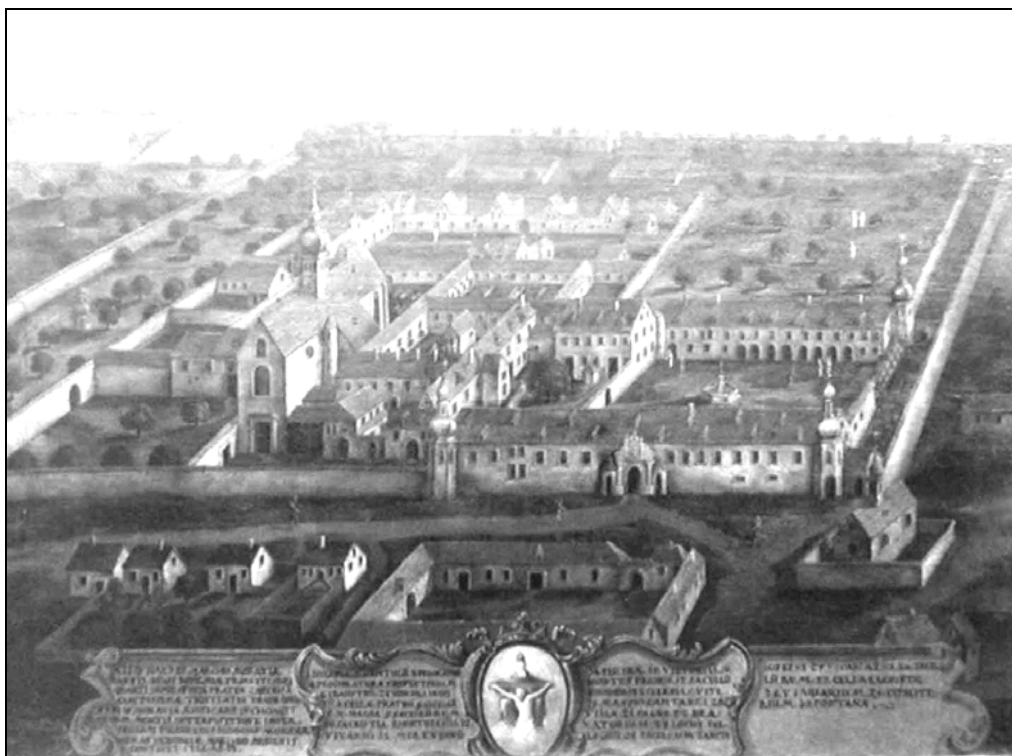
²⁰ R. Kepřt, Objekty zámeckého charakteru na území města Brna, s. 14.

zčásti i odbouraných, je možno na základě slohových znaků zařadit do průběhu první poloviny 18. století. Toto období je také typické rozšiřováním hospodářských areálů na většině moravských panství a zakládáním dvorů nových. Je tak možné, že v souladu s tímto trendem dochází i v Králově Poli k rozšíření dosavadního dvora směrem k severu, a to na úkor stávající vesnické zástavby zachycené ještě na zmíněné Aretiově vedutě. Silně stlačené profily kleneb však dovolují také zařadit tuto výstavbu až do průběhu 60. a 70. let 18. století, kdy dochází ke stavebním aktivitám i ve vlastním klášterním komplexu. Tuto dataci umožňují údaje, zjištěné dendrochronologickým průzkumem krovů záměčku a sladovny. Pro pozdně barokní dataci hovoří také tvar původních okenních otvorů obou budov západního křídla.

V době po zrušení kláštera roku 1784 další stavební vývoj hospodářského dvora zřejmě nějakou dobu stagnoval. Teprve s jeho převzetím novým soukromým majitelem roku 1826 dochází snad k novým stavebním aktivitám, majícím za úkol nejen rehabilitaci zanedbaného stavu, ale i modernizaci budov a jejich úpravu pro nové využití.

Výrazným zásahem do hmoty západního křídla bylo vložení konstrukcí nového pivovaru. Přitom došlo k dílčímu porušení sledu starších barokních kleneb v přízemí dnešní sýpky, zejména vestavbou mohutného komína a varny. Navazující patrový trakt na severu byl v úrovni přízemí nově zaklenut plackovými klenbami do dvoutraktu. Snad již tehdy nebo v průběhu 19. století dochází ke zvýšení budovy pivovaru o další patro, spojené zřejmě s zánikem vaření piva a s přeměnou budov na sladovnu v 70. letech 19. století. Další úpravy je možno zařadit do průběhu následujícího století dvacátého. Ty lze hodnotit v převážné míře jako devastující. Výrazně se zapsalo 20. století do budov západního křídla. Jejich využití po polovině století přineslo kromě předělení některých prostor také dílčí výměnu stropních a krovových konstrukcí, prolomení nových širokých okenních otvorů a celkovou úpravu budov pro nové účely. Právě tyto devastující aktivity setřely poslední stopy historického charakteru budovy, v budoucnu je tak nutno se zaměřit na jejich odstranění.

V současnosti je objekt bývalého pivovaru v rekonstrukci, v budoucnu bude sloužit jakožto zázemí FEI VUT Brno.

Obr. 1 Veduta kartuziánského kláštera v Králově Poli od Martina Aretia,

pravděpodobně z 80. let 17. století. V dolní části areál hospodářského dvora

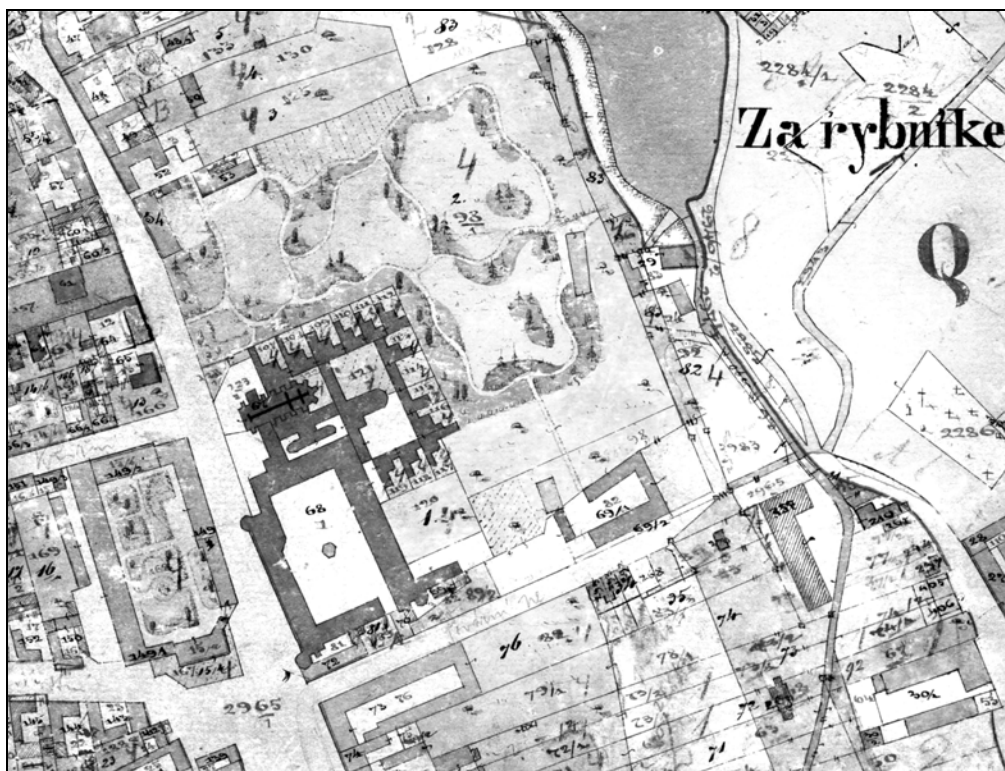

Obr. 2 Letecký záběr na areál bývalého kartuziánského kláštera v Králově Polí s hospodářským dvorem – pohled od jihozápadu (Foto M. Bálek)

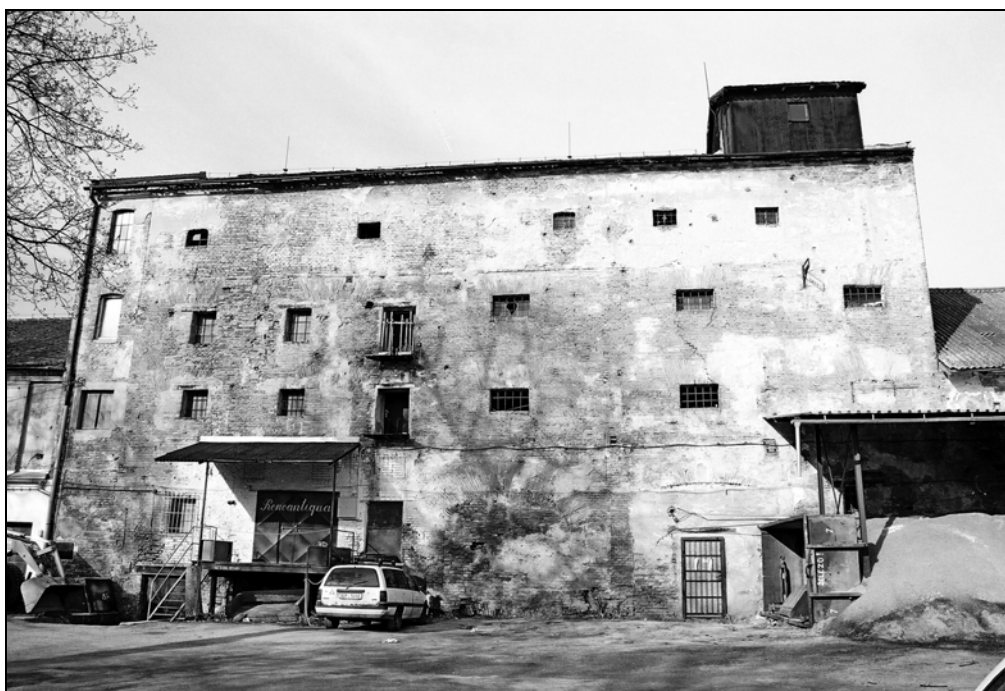

Obr. 3 Indikační skica obce Králově Pole z roku 1826 – výřez okolí bývalého

kartuziánského kláštera s areálem hospodářského dvora

Obr. 4 Indikační skica obce Královo Pole z roku 1874 – výřez okolí bývalého kartuziánského kláštera s areálem hospodářského dvora

Obr. 5 Pohled na dvorní průčelí bývalé sladovny

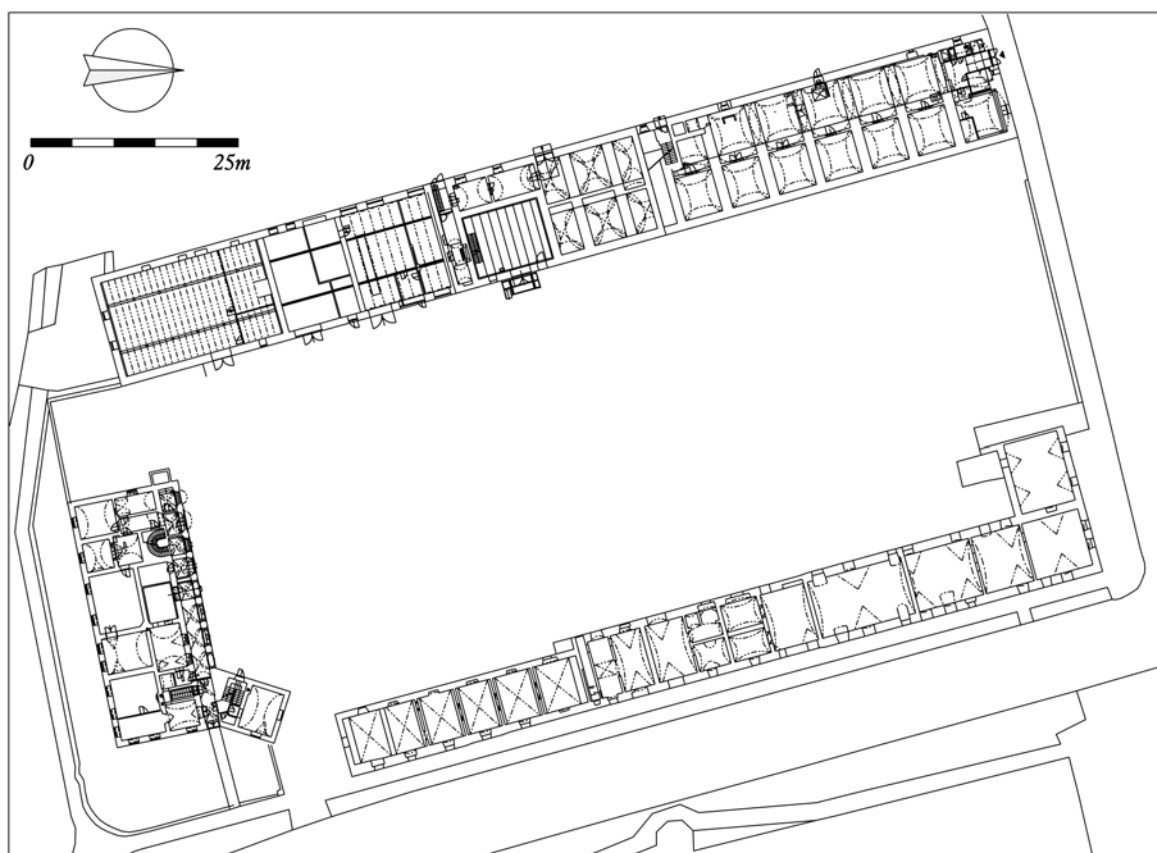
Obr. 6 Celkový pohled na budovy bývalého pivovaru po zbourání uličního křídla.

Obr. 7 Pohled do prostor prvního podzemního podlaží bývalé sýpky

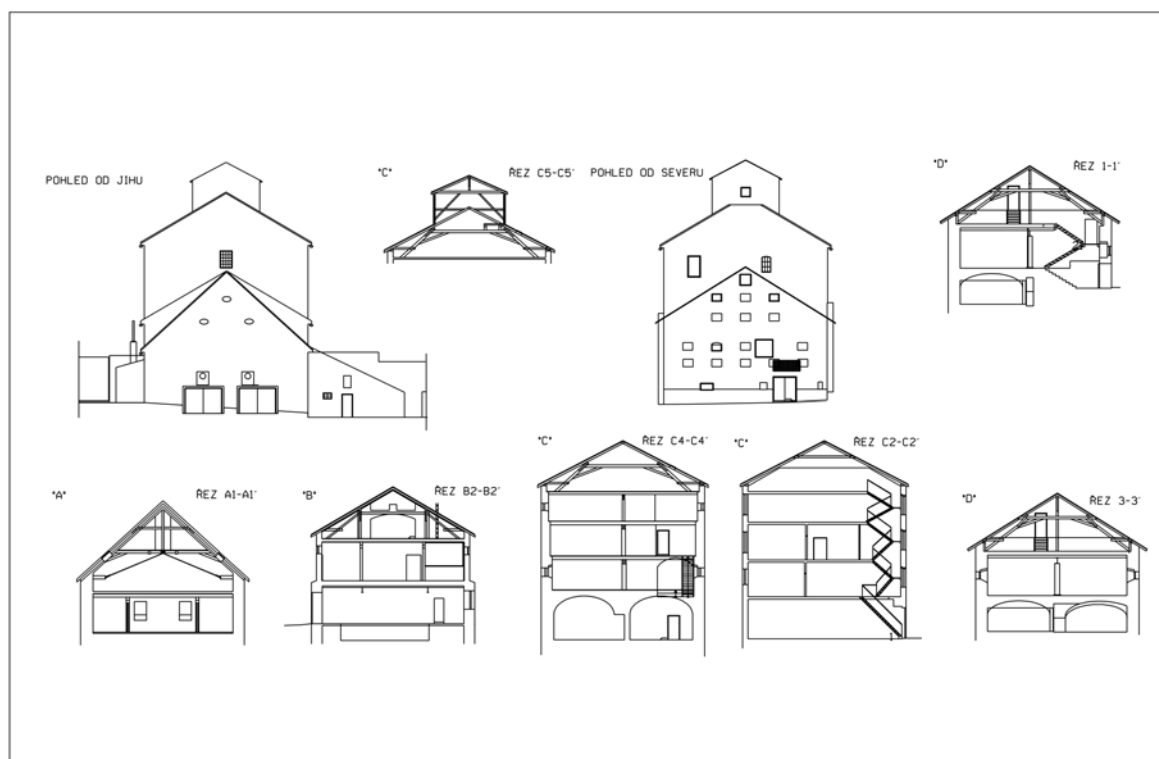
Obr. 8 Interiér druhého nadzemního podlaží bývalé sladovny

Obr. 9 Půdorysný plán bývalého hospodářského dvora

Obr. 10 Nárys východní a západního průčelí traktu bývalého pivovaru

Obr. 11 Nárys severního a jižního průčelí traktu bývalého pivovaru. Řezy jednotlivými objekty